

LAVINIA BETEA

Povești
din
cartierul Primăverii

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

LAVINIA BETEA

Povești
din
cartierul Primăverii

Ediție revizuită și adăugită

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI

Dialoguri despre fața nevăzută a puterii

Printre proiectele secției de istorie recentă a cotidianului *Jurnalul Național* din urmă cu aproape două decenii a fost și recuperarea memoriei elitei comuniste. Am intervievat foști oameni de decizie, soții, fiice și fii de ilegaliști și nomenclaturiști¹, cu obiectivul recompunerii și arhivării unor fețe ascunse ale puterii.

Întrevedeam, inițial, povești de viață articulate pe structura unora dintre datele biografice omise de instrucțiunile cadriștilor, momente și interpretări cenzurate de istoriografia oficială, practici ale cotidianului în familiile foștilor ilegaliști, culise ale deciziei și artefacte din nucleul puterii. Concepute și redactate astfel încât să rețină interesul cititorilor unui cotidian de mare tiraj. Și cu scopul, nedeclarat însă atunci, de a servi ca bază de date și fenomenologie descriptivă pentru viitoare studii și cercetări psihologice și istoriografice privind fostul regim.

În patternul a ceea ce metodologia calitativă din științele socio-umane numește „poveste de viață” sunt și reguli clare de inițiere și întreținere a relației intervievat-intervievator, redactarea ghidului de interviu, recunoștința datorată interlocutorului, interpretarea și valorificarea partituri naratorului. Inserția acestui tip de

¹ Termenul nomenclatura și derivatele sale își au originea în rezoluțiile lui Stalin din 1925 asupra listelor intitulate „Nomenclatura nr. 1” (lista înaltelor posturi politice) și „Nomenclatura nr. 2” (lista posturilor economice și administrative de vârf).

comunicare în studii de specialitate a inițiat-o Freud prin teoria și metoda psihanalizei. În timp, etnografii, antropologii, sociologii și istoricii au preluat și adaptat metoda, cu avantajele construcției și semnificațiilor atribuite de povestitori practicilor și evenimentelor proprii vieții ca potențială grilă de descifrare a spiritului unei epoci, comunități sau grup social. Cine sunt eu? – dilema căreia naratorul i se încredințează – e punte și cheie: de terapie (individuală și socială) prin povestire și discuții; de unificare a sinelui cu valorile sociale, religioase sau politice ale prezentului; de punere în acord cu el însuși și cercul de apropiați.

Tendința de aranjare a memoriei individuale în funcție de resemnificările culturale ale memoriei colective e naturală. Poveștile de viață pot fi spuse astfel în multe moduri, depinzând de context și interesele implicite sau explicite ale părților aflate în dialog. Ele presupun totdeauna trăiri puternice de ambele părți. Indiferent de timp și loc, sunt articulate pe algoritmi universali precum naștere-moarte-renaștere, despărțire-inițiere-revenire, criză-conflict-ordine, geneză-haos-echilibru, eforturi-victorii și/sau eșecuri.

Cât privește amintitul proiect, dificultățile localizării, contactării și consimțământului interlocutorilor vizați au fost peremptorii. Experiențele lor anterioare cu jurnaliști, culpabilizarea publică pentru eșecul și tarele fostului regim și deopotrivă pentru aspectele negative ale tranziției mi-au zădărnicit unele demersuri. Inhibitiv au acționat și ambițiile conservării imaginii de personalități ale societății civile, împărtășite de câțiva urmași.

Nici întrevederile n-au avut toate rezultatul scontat. Știind că discuțiile vor fi publicate într-un ziar, focalizarea intervievaților pe sinele dezirabil a prevalat asupra autopercepției sinelui real. Pentru publicarea în *Jurnalul Național*, din înregistrările cu durate de trei-patru ceasuri am decupat fragmente pe teme de interes și actualitate pentru cititorii unui ziar – cu precădere, informații și opinii „șocante” sub raportul clișeelelor și stereotipurilor propagandei comuniste și ale discursului public postcomunist despre foștii lideri

Ștefan Foriș (1940–1944), Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945–1965) și Nicolae Ceaușescu (1965–1989). În forma lor extinsă, dialogurile au fost publicate în acest volum cu adaosul în anexe a trei documente cu valoare explicativă excepțională în înțelegerea trecutului încă apropiat.

O istorie aparte are și cartierul Primăverii, numit în epocă și Cartierul Roșu sau Cartierul Interzis. La începutul veacului al XX-lea, locul se numea Grădina Bordei. Terenul de circa 40 de hectare aparținea fiului pictorului Constantin Lecca¹. Printr-un aranjament de epocă, în 1937 a trecut în ansamblul Parcului Național, fondat de regele Carol al II-lea. În zona delimitată azi de Bulevardul Aviatorilor și lacul Herăstrău creșteau, în voia lor, copaci, măraciniș, arbuști și iarbă – cum povestea Constantin Bacalbașa în *Bucureștii de altădată*, un loc ideal al petrecăreților de Paști și de Sfântul Gheorghe, tolăniți pe pajiștea verde între lăutari și prieteni, cu oale de vin, mititei pe ziare și cozonaci pe șervete. Din acei ani datează și primele locuințe în amplasament. Uzina de Gaze și Electricitate a Capitalei a împărțit parcele funcționarilor săi pentru a-și construi case. Proiectul cartierului Primăverii prevedea locuințe modeste cu parter și etaj și curți de 400 de metri pătrați. Apă curentă, gaz și electricitate s-au introdus după război.

Ilegaliștii, inclusiv componenții Secretariatului PCdR, și-au închiriat în zonă mai multe case conspirative în anii conflagrației. După 1944, Primăverii a devenit cartierul demnitarilor comuniști. S-au amenajat infrastructura și peisajul urban, iar în spațiile virane dintre locuințele construite anterior s-au ridicat vile somptuoase pentru Bucureștii aceluia timp. Împreună cu casele naționalizate din zonă, acestea au intrat în administrarea Gospodăriei de Partid, antrepriză creată după model sovietic pentru satisfacerea trebuințelor

¹ Constantin Lecca (1807–1887), pictor, profesor, editor și scriitor, influențat de spiritul iluminist și idealurile pașoptiste. În pictură s-a remarcat prin portretistică, pictură religioasă în stil occidental și compoziții cu tematică istorică.

„celor mai iubiți fii ai poporului”, în moduri inaccesibile cetățeanului obișnuit. Gospodăria de Partid le deservea, repara și echipa cu personal de menaj și servire, mobilă, covoare, lenjerie, veselă și decorațiuni interioare. Erau repartizate demnitarilor de partid și de stat, precum și unor personalități științifice și culturale cu atribuții politice, „eliberarea” din funcție însemnând și eliberarea casei.

Locatarii din Primăverii și-au rânduit viața de familie, relațiile și trebuințele după exemplul înaintașilor de la Kremlin. Liderii bolșevici nu plănuiseră însă mai dinainte cum vor trăi ajunși la putere. Au început mai mult decât modest, mutându-se cu familia în locuințele servitorilor țarului din Kremlin. În zilele revoluției din toamna lui 1917, s-a întâmplat și ca unii să leșine de foame. Așa s-au introdus – cu mențiunea „temporar” – „rațiile speciale de Kremlin”. Dar „specialul” s-a tot extins: de la hrană la policlinici, spitale, școli, magazine, mașini, croitorii, stațiuni și *loisir* de iarnă și vară, cinematografe, mijloace de transport... speciale. Și a continuat până la sfârșitul regimului. S-au recrutat bucătari, dădace, menajere, șoferi și paznici pentru fiecare din aceste reședințe, salariați de aceeași gospodărie a partidului. Ulterior, liderii sovietici și-au extins habitatul în palate și vile care au aparținut aristocraților și oligarhilor ruși. Când unul a propus renunțarea la „special” în plină perestroika, tovarășii săi din conducere l-au criticat cu „argumentul” Lenin: nu poți lepăda ceea ce însuși „părintele revoluției proletare” rostuiuse!

La finele lui august 1944, proaspăt ieșiți din închisori, și foștii ilegaliști s-au instalat în casele unora plecați cu armata germană. Bunurile lor, inventariate și confiscate de stat, au trecut în folosința noilor chiriași. Cum strict secrete erau și viața de partid, și biografiile conducătorilor, și viețile lor private, ca să evite scurgerile de informații și suspiciunile, foștii „revoluționari de profesie” și-au redus anturajul la familie și personalul casei. Aleși, selectați și verificați de serviciile speciale, paznicii, servitorii și însoțitorii se aflau în subordinea acestora, raportându-le orice „noutate” despre „obiectiv”. În reședințe s-a introdus și „tehnică de ascultare”, marcă

sovietică. Primul „beneficiar”, conform mărturiilor de arhivă, a fost însuși Gheorghiu-Dej în 1947.

Paradisul Cartierului Roșu se putea însă preface, de azi până mâine, pentru unii, și în iad. Un exemplu în acest sens, Vasile Luca. În primăvara lui 1952, era membru al Biroului Politic, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru de Finanțe. După 9 martie, când Biroul Politic „i-a retras încrederea”, alții decât angajații Gospodăriei de Partid care-i livrau alimente nu-i mai călcau pragul. Trei „posturi fixe” îi supravegheau casa. În așteptarea verdictului, Luca pleca în zorii zilei pe malul lacului Herăstrău. Pescuia să-și treacă vremea. În august, i-au arestat pe el și nevasta. Pe cei patru copii înfiați i-au dus la orfelinat. Condamnat la muncă silnică pe viață și confiscarea totală a averii, după procesul din 1954 i-au fost inventariate și bunurile personale. Lista lor e neînchipuit de săracă: un ceas Doxa, un briceag cu accesorii, o pereche de ochelari de soare și alta de vedere, două portofele, o cravată, nouă cârlige de pescuit, o pereche de șanuri de pantofi și... un ventil de bicicletă.

Probabil că și alți demnitari din prima garnitură comunistă trăiseră ca Luca, fără pretenții deosebite. Unii și-au înlocuit însă nevestele, foste ilegaliste, cu mai cultivate, tinere și frumoase tovarășe de viață. Le-au crescut și copiii. Alte timpuri, alte generații, alte gusturi și alte ținte...! Reședințele lor aspiră mărfuri de lux din țară și din străinătate, bijuterii și obiecte de artă confiscate prin sentințe judecătorești de la „dușmanii poporului” și vândute preferențial prin consignații. „Beizadelele” din Primăverii ignorau decretele și hotărârile de partid. Fiii și fiicele Cartierului Roșu „ieșeau” în străinătate, învățau în școli speciale și se meditau pentru facultate cu profesori care-i examinau la admitere. Prestau în conducerea organizației de tineret și universitare pentru bonusul de 50 de sutimi la media finală care îi propulsa în fruntea listei guvernamentale de repartiție. Cercetare, diplomatie, învățământ superior, televiziune au fost „câmpia muncii” lor. Dacă pentru cetățeanul obișnuit deținerea de valută și „specula” însemnau fapte penale, băieții găștii lui Nicu Ceaușescu

faceau contrabandă cu țigări și cafea și bișniță pe piața neagră cu mărfuri din magazinele speciale.

Sunt multe poveștile de viață din cartierul Primăverii, iar unele se spun în cele ce urmează. Le-am publicat întâi în 2010 la Editura Curtea Veche din București, urmate de o a doua ediție, la aceeași editură, în 2017. Ediției a treia, de față, i-am adăugat note și referințe suplimentare, în tonalitatea tipică istoriografiei, totdeauna în completare cu noi informații și surse documentare. Și trei capitole aparte. Convorbirile cu Paul Sfetcu, fostul șef de cabinet al lui Gheorghiu-Dej (publicate o singură dată, în 1995), Ion Stănescu, fostul șef al Securității în perioada de glorie a lui Ceaușescu, în *Jurnalul Național*, și cu Ion Stoian, ultimul ministru de Externe comunist, realizată pentru cotidianul *Adevărul*.

Amintirile decantate de spațiu și timp îndeamnă mai persistent acum la recunoștință și mulțumiri față de interlocutori, colaboratori și editori. Și, cum nimic nu-i leagă mai bine pe oameni decât efortul comun în scopul utilității sociale, le mulțumesc, în primul rând, colegilor mai tineri cu o generație din secția de istorie recentă: Paulei Mihailov, lui Ilarion Țiu și lui Florin-Răzvan Mihai, actualul redactor al volumului și coordonator al colecției unde a fost integrat. Minunați în capabilitatea, sensibilitatea și inspirația lor, le mulțumesc mai ales pentru plăcerea de a le admira devenirea în decursul atâtor ani. Recunoscătoare le rămân celor din staff și foștilor colegi gazetari de la *Jurnalul Național* (2004–2011) și *Adevărul* (2011–2013) pentru privilegiul libertății în aventura de a fi „istorici ai clipei” și deopotrivă investigatori ai prezentului și trecutului apropiat.

Cu respect și grațitudine, ca totdeauna, mă adresez cititorilor și editorilor care, iată, fac posibilă această a treia ediție a *Poveștilor din cartierul Primăverii*.

Lavinia Betea

Arad, 25 iulie 2025

Mândra Gheorghiu, despre „Gheorghiu-Dej, bunicul meu...”

Ne-am întâlnit într-o zi din iarna 2003–2004 la cabinetul ei de notar.

Mândra-Camila Gheorghiu ocolește presa și mondenitățile. Și-a dorit de mică să părăsească faimosul Cartier Primăverii. Mezina Licăi Gheorghiu¹ a aflat devreme că viața în paradisul puterii nu e nici fericită, nici liniștită, nici sigură. Sfidând exemplul mamei sale, și-a dorit cu ardoare să reușească în viață prin forțe proprii, să uite că a avut o familie neobișnuită. Independentă, frumoasă și plină de viață, oricine o vede astfel, acum, ar spune c-a reușit.

Când i-a murit bunicul, avea nouă ani. L-a cunoscut la apogeul puterii. Șocată de schimbările intervenite în relațiile celorlalți foști „tovarăși de viață și de luptă” cu familia defunctului, de modificările radicale de opinie asupra lui Gheorghiu-Dej² ale foștilor

¹ Vasilica (Lica) Gheorghiu (1928–1987), fiica mai mare a lui Gheorghiu-Dej. După ce și-a abandonat studiile economice la Moscova, s-a lansat în cinematografie. Primul care a distribuit-o într-un film a fost regizorul Liviu Ciulei. Poziția tatălui și oportunismul din breasla artistică i-au asigurat statut de vedetă. S-a căsătorit întâi cu Marcel Popescu. Au avut împreună trei copii. Datorită unei pasiuni pentru doctorul Gheorghe Plăcinteanu, Lica Gheorghiu a divorțat. După arestarea acestuia, s-a recăsătorit cu Gheorghe Rădoi, director al Uzinelor „Steagul Roșu” din Brașov.

² Gheorghe Gheorghiu-Dej (1901–1965), profesia inițială: electrician. Membru al PCdR din 1931 și deținut politic (1933–1944). Lider al Partidului Comunist din România (1945–1954, 1955–1965).

săi adulatori, a încercat să se protejeze refuzând orice investigație în trecutul primului lider comunist al României.

Interviul a fost publicat în revista *Magazin Istoric* (numerele din noiembrie și decembrie 2003) cu titlul *Pustietatea puterii*. Am regretat atunci, regret și acum că în transcrierea dialogului nu se poate reda comunicarea nonverbală. Lipsesc, din păcate, râsul contagios al interviewatei, mirările și blocajele interviewatoarei.

Despre copilăria și tinerețea lui Gheorghiu-Dej se știu puține lucruri. Există în familie amintiri din aceste etape ale vieții sale?

Într-o zi, o doamnă care-mi era clientă – ea însăși în relații de rudenie cu domnul Emil Constantinescu¹, fostul președinte – mi-a adus copia acestei scrisori². Mi-a lăsat-o atunci, înainte de 1996, într-un plic pe care scria „Să fii tare ca o stâncă, nu uita că ești româncă!”... devize din alea comuniste. Mă scuzați, poate veți fi crezut sau dorit altceva venind la mine, dar eu sunt împotriva sistemului comunist. Făcând Facultatea de Drept, am devenit potrivnică ideii de exclusivitate a proprietății de stat care generează dictatură. Trebuie să respecti ceea ce muncește și își agonisește omul cinstit. Și lasă-l să aibă propriile limitări ale vieții lui! Ideea de proprietate de stat permanentă mi s-a părut incompatibilă cu viața umană. Noi avem tendința să facem cât de mult putem și dacă avem copii, să lăsăm ceva în urmă. Am zis că e mai normală proprietatea privată. Revenind la scrisoarea aceasta a bunicului meu, el a scris-o, după cum e datată, în închisoarea de la Craiova prin 1934. Judecând după conținut, cred că scria unei surori de-ale lui. El a avut cinci surori.

Nici despre familia lui nu se știe aproape nimic...

¹ Emil Constantinescu (n. 1939), geolog și cadru universitar, fost membru al PCR, în 1996–2000 a fost președintele României după ce reprezentase în alegeri Convenția Democrată.

² Scrisoarea lui Gheorghiu-Dej din închisoarea Craiova (1934) – vezi Anexa nr. 1.

Vă spun eu câte ceva. Mai și trăiesc unii dintre ei. Dar cele cinci surori ale lui... vă dați seama că au murit, deși au fost longevive. Au fost, se spune, și femei frumoase... Cine mi-a lăsat scrisoarea mi-a spus: „Mândra, uite, păstrează asta, că nu prea mă interesează pe mine...” Și i-am răspuns: „Pentru mine-i foarte bine s-o am.” Avem munți de amintiri la care nu mai putem ajunge. Pentru că mama a fost căsătorită cu... Al doilea soț al ei nu era tatăl nostru și...

Tatăl Dvs. cine este?

Tatăl copiilor Liicăi Gheorghiu se știe că a fost Marcel Popescu¹, care a murit. Nu știu cum. Oricum, l-am văzut de foarte puține ori...

Era ofițer de meserie? Alexandru Bârlădeanu² îl prezenta ca pe un fel de aghiotant al lui Bodnăraș³...

¹ Marcel Popescu (?) și-a început cariera după căsătoria cu Lica Gheorghiu, întâi ca adjunct al ministrului Comerțului Exterior (1952–1954), apoi ca ministru al Comerțului Exterior (1954–1957) și al Comerțului (1957–1959). După divorț, a fost „desărcinat” din funcții înscrise în nomenclatură.

² Alexandru Bârlădeanu (1911–1997), profesia inițială: economist. Fără a fi fost membru al PCdR, a rămas în URSS după anexarea Basarabiei (1940). Revenit în țară (1946), a ocupat funcții importante: secretar general în Ministerul Economiei Naționale (1946–1948), ministru al Comerțului Exterior (1948–1953), vicepreședinte al Comisiei de Stat pentru Planificare (1953–1955), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1955–1968) și reprezentant al României la CAER (1955–1966), fiind considerat artizanul politicii de independență economică a României promovată de Gheorghiu-Dej. A fost membru al CC al PMR (1955–1965) și membru al Prezidiului partidului și al CEx (1965–1968). Pensionat (în 1969), a semnat protestul contra lui Ceaușescu, cunoscut sub numele de „Scrisoarea celor șase” (1989). După căderea regimului comunist, a fost președinte al Senatului României și copreședinte al Adunării Constituante (1990–1992).

³ Emil Bodnăraș (1904–1976), ofițer. A dezertat în URSS (1932), unde a fost instruit pentru misiuni de diversiune și spionaj. Trimis în

Doctor în științe juridice. Om de mare calitate, spunea despre el un profesor de la Facultatea de Drept din București, Tudor Popescu, care era arbitru internațional juridic. Îl avusese, la arbitrajul internațional juridic, coleg. Marcel Popescu fusese ministru adjunct la Camera de Comerț până a murit.

Când a murit?

Oh, stați să mă gândesc... Prin 1970 și ceva, cred...

Atunci era divorțat de Lica Gheorghiu, mama Dvs....

Divorțaseră demult, aveam vreo trei ani când s-au despărțit și vreo cinci ani când au divorțat.

Dvs. sunteți fiica cea mică a Licăi Gheorghiu. Ultimul dintre cei trei copii ai ei, nu?

Sora mea este născută în 1950, fratele mai târziu. Eu în 1956. În momentul în care a murit mama, Rădoi¹, al doilea soț al ei, ne-a închis ușile și s-a terminat. Nu ne-a mai dat voie să intrăm, ne-a luat tot ce-a avut mama, implicit bunicul meu. Ne-a luat absolut tot și nu ne-a mai primit în casă. În acest tot... aveam un

România, a fost recunoscut din întâmplare și condamnat la zece ani de închisoare. Pus în libertate în 1943, a fost omul de legătură între conducerea comuniștilor din închisori și exterior, fiind implicat în lovitura de palat și arestarea Antoneștilor din 23 august 1944. Implicat, de asemenea, în înțelegerile secrete ale alegerii lui Ceaușescu în poziția de lider al partidului și susținător al promovării Elenei Ceaușescu, Bodnăraș a fost păstrat în vârful puterii. Din 1945 și până la moarte, a fost membru al CC al PCR. A fost vreme îndelungată ministru al Armatei (1947–1955), ministru al Transporturilor și Telecomunicațiilor (1957–1959), vicepreședinte și prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, vicepreședinte al Consiliului de Stat (1967–1976).

¹ Gheorghe Rădoi (1926–2001), profesia inițială: inginer mecanic. Director al Uzinelor „Steagul Roșu” Brașov (1960–1963), ministru al Industriei Construcțiilor de Mașini (1963–1965), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (18 martie – 21 august 1965). Membru al CC al PCR (1955–1958 și 1960–1969).

pod întreg care mai există și acum, cu poze, cu albume, cu chestiuni familiale. A murit și Rădoi între timp. Și a rămas fiul lui în acea casă, fiu care, de fapt, e înfiat. Rădoi a fost un om cu un caracter foarte urât. Înaintea mamei fusese căsătorit cu o femeie mai în vârstă decât el, văduvă de război, și avea acest băiat din prima ei căsătorie. Ca să capete un ascendent, Rădoi l-a înfiat repede pe băiat.

Gheorghe Rădoi era director la Uzinele „Steagul Roșu” Brașov când s-a căsătorit cu mama Dvs.... După mariaj a urcat în ierarhie.

S-a folosit și de poziția mamei, că a luat-o „puțin” în sus. Nu știu ce părere a avut bunicul despre el. Ceea ce pot să vă spun este că bunicul a vrut să ne înfieze. Când s-a căsătorit mama cu Rădoi, a zis: „Ei sunt copiii mei.” A prevăzut ceva. Nu știu ce. În orice caz, nouă ni s-a schimbat numele. Noi am fost convinși că ne înfiase bunicul, dar, în realitate, a fost o schimbare administrativă de nume. Dar amărâtul ăsta n-a știut, l-au păcălit.

Vă referiți la Gheorghiu-Dej... Păcălit în chiar timpul cât se afla la putere!

Ați înțeles?! Ne-au schimbat numele, dar el nu ne-a înfiat pentru că autoritățile l-au mințit... După ce a murit, când mi-a mai venit și mie mintea la cap, pe la vreo 18 ani, m-am frământat cu acest lucru. Când am intrat la facultate și am început să am noțiuni juridice, am zis: „Dar de ce am un certificat de naștere, unde sunt trecuți părinții mei naturali și mă cheamă totuși Gheorghiu, pentru că un copil ia numele tatălui, nu?!” Știam că m-a chemat Popescu.

Toți copiii Licăi Gheorghiu sunt în aceeași situație?

Pe toți trei copiii ne cheamă Gheorghiu. Dar nu din grando-manie. Ci cred că asta a fost dorința bunicului meu – să ne înfieze. Și cred că „acoliții” l-au cam păcălit! Multă lume l-a păcălit. Am avut un foarte mare respect pentru el. Pentru că în ciuda

pregătirii simple... pe care o veți mai vedea și pe aici, în scrisoare... Lumea a înțeles puține despre timpurile acestea și despre el. Eu nu vreau să-l ridic, dar cred că nu sunt nici la degetul mic al lui. În primul rând, pentru că a avut curaj. A fost un muncitor și asta însemna că era un nimeni. Aș fi vrut să vorbesc cu el, să-l întreb ce-a vrut totuși... dar aveam nouă ani când a murit.

Povestiți-mi, vă rog, despre familie! Nimeni nu a putut să-mi povestească despre familia în care s-a născut bunicul Dvs. Chiar Gheorghe Apostol¹, cu care a stat și în închisoare, scrie că Dej nu povestea despre satul, părinții sau surorile sale...

Ce să spună el despre familia sa? Familia și-a tras puterea și bunăstarea de pe urma amărâtului ăsta! Nu-i știu părinții.

S-a născut la Moinești, așa-i?

De unde erau părinții lui, putem afla la Bârlad. Am citit undeva că era acolo o statuie a lui, dar au dat-o jos. Ce știu despre părinții lui? Că erau foarte săraci și că avea încă cinci surori.

Așa poate fi explicat de ce băiatul a plecat atât de devreme de-acasă. Să-și facă un rost, iar puținul pe care-l aveau să rămână surorilor. Să le ajute măritișul după cutumele vieții rurale...

Nu. Și surorile au venit la București. Dar să știți că ele au fost alături de el. În chiar anii de condamnare. A avut o soră care a murit foarte devreme. Alta care trăia la Bârlad, căsătorită cu un

¹ Gheorghe Apostol (1913–2010), profesia inițială: muncitor. Fost ilegalist și deținut politic (1937–1944). Membru al CC al PMR/PCR (1945–1969) și al BP/CEx (1948–1969), prim-secretar al PMR (1954–1955). Dintre funcțiile deținute: președinte al sindicatelor muncitorești (1948–1961, 1967–1969), ministru al Agriculturii și Silviculturii (1953–1954), prim-vicepreședinte al Guvernului (1952–1954, 1961–1967). În 1969 a fost îndepărtat de Ceaușescu din conducerea partidului, fiind trimis ambasador în America Latină (1969–1988). Semnatar al „Scrisorii celor șase” (1989), a fost acuzat ulterior că în ancheta Securității s-a dezis de acel protest contra lui Ceaușescu.

artist, Oprea. Veneau foarte rar în București. I-am văzut de câteva ori. Altă soră care a stat pe lângă mama. Deși ele au fost ținute departe pentru că maică-mea și-a tras tot timpul neamul ei din Galați. Tot timpul pe femeile astea, surorile lui, le-a ținut deoparte. După părerea mea, indiferent de condiția lor, i-au fost foarte alături, surori bune, rude bune, dar, v-am spus, maică-mea nu prea le primea în casă.

Lica Gheorghiu considera familia mamei ei din Galați de mai bună condiție?

Ea era speriată să nu cumva să trebuiască să împartă ceva cu cineva. Asta a fost problema vieții ei.

A mamei Dvs. N-ați prea iubit-o...

Ba da, în copilărie am divinizat-o. Dar ea nu ne-a iubit... Noi am fost o mică activitate de comerț din partea ei. Ea a făcut copii și s-a mutat, a îndepărtat-o și pe sora ei, pe mătușa mea. Era foarte materialistă și tocmai de aceea căuta tot timpul să-i fie ei bine.

Dar tatăl ei, se spune, a iubit-o foarte mult!

Nu, mai mult pe noi decât pe ea. Pe noi, copiii, ne-a iubit. El mi-a pus și numele. Mama voia să mă boteze Camila. El a cerat-o: „Ce fel de nume e acesta? Ce cămilă îți trebuie? E frumoasă fetița? Atunci Mândra-i spunem!” Oriunde stătea în casă, cerea să stăm noi lângă el. Și când era pe moarte, cerea să ne vadă. El stătea în casă, n-a vrut să se interneze și ruga să ne aducă să ne vadă la ochi. Avea mască de oxigen, se uita la noi și plângea.

Știa că va muri?

Sigur că da. O să vedeți din scrisoare că lui nu i-a fost, în general, frică de moarte.

Când scria din închisoare avea 33 de ani. Era încă un om tânăr, iar tinerilor nu le este frică de moarte. Trebuie să fi avut însă o

personalitate deosebită ținând cont de riscurile la care s-a expus intrând într-un partid interzis de legile vremii.

Totuși a făcut aproape 12 ani de închisoare! Nu știu cât de democratic era sistemul ăla, să bagi un neica-nimeni la 12 ani de închisoare! Nu prea era mare democrație în România.

*Eu încă n-am aflat nici cum a devenit el membru de partid...*¹

Bunicul? Cred că dintr-o convingere de fraier, de om sărac care s-a gândit că poate... Uitați-vă ce scrie în scrisoare. În 1934, el avea 33 de ani. Aici vorbește cu niște lozinci! Dar în lozincile astea m-a impresionat foarte tare că nu-i era frică de moarte, el crede în ceva și „ce contează, zice, dacă am să mor?”. „Și dacă mor o fac pentru ideile mele”... Deci ei aveau schimburi de idei, probabil, acolo. Ca să ajungă în închisoare, o dusesse destul de rău sau poate în accepțiunea unora... un om sărac trăia atunci mai bine decât se trăiește acum. Îi doare sufletul că nu-i trimite nevastă-sa poze cu fetele. Trebuie înțeles și el ca om cu necazurile lui.

Dar haideți să trecem și peste asta, să vă spun mai departe. Au fost aceste surori. O soră îi ducea corespondența cu partidul, din câte am înțeles eu. A murit săraca pe la vreo 50 și ceva de ani, a făcut un anevrism. Pe ea au prins-o cu corespondența din Doftana, din pușcărie. Prinzând-o poliția... nu propriu-zis, dar au violat-o. Au violat-o cu o vână de bou. Au bătut-o și nu știu ce i-au făcut, săraca... A fost foarte marcată din cauza asta. Sora aceasta era cea mai în vârstă, se pare. Cred că el era cel mai mic. O soră, Victoria... V-am spus, acum toate-s moarte. Încă una, care

¹ În biografia oficială, momentul este plasat în 1930. Apare ca întâmplarea de-a fi găsit un manifest în scopul comemorării victimelor grevei de la Lupeni (1929). Entuziasmat de stilul manifestului, Gheorghe Gheorghiu a încercat să-i caute pe autorii lui. Dar partidul clandestin nu avea sediu. Convins că-l vor identifica pe el comuniștii ca simpatizant al lor, a vorbit la o întrunire, respectându-le particularitățile discursive. Și n-a greșit. Emisarul a fost un anume Mitică Teodosiu. Documente care să certifice momentul nu există.

tot așa, a murit la 90 și ceva de ani. Niciodată nu s-au apropiat de maică-mea. Vă dați seama că dacă le vedeam sau le știam... Le vedeam prin el dacă ne întâlneam pe stradă sau la o mătușă de-a mea...

Surorile nu erau lăsate să vină la fratele ajuns conducător al României?

Le lăsa maică-mea. Dar mai limitat.

Se făcuse paznicul lui...

Bineînțeles. „Ele să vină la tine, să-ți ceară?” zicea. Tot timpul îl „taxa”, iar el nu prea avea chef de lucrurile astea, nu prea îi plăceau și evita asemenea discuții. Eu nu am asistat la discuții, dar le-am simțit.

Era și obișnuința, în poziția aceea din vârful ierarhiei, cu garda...

Nu era neapărat fiindcă el voia. Exact cum i-au făcut și mormântul. El n-a vrut. Venea Biroul celebru. Că ei erau tot timpul opt. Aia opt conduceau... Nu, domnule, noi trebuie să ne facem locul ăla mai special... Mausoleul¹, adică. El nu voia nici casă mare. Era chiar obsedat de chestia asta, a caselor mari. Dormea în izmene. Dormea pe canapea și dacă stătea să-l mângâie cineva. Nu-i plăcea să intre în dormitor decât seara. De multă căldură n-a avut parte în viața lui, o să vedeți în scrisoare... Și nevastă-sa² l-a trădat.

¹ Ridicat pe Dealul Filaretului din București în 1963, Monumentul eroilor luptei pentru libertatea poporului și a patriei, pentru socialism (Panteonul Eroilor) a fost construit după planurile arhitecților Horia Maicu și Nicolae Cucu. Până în 1991 a adăpostit rămășițele unor foști ilegaliști și lideri comuniști.

² Maria Alexe (1912–1977), fiica unui sifonar de pe strada Balaban din dealul orașului Galați. A avut două fiice cu Gheorghe Gheorghiu: Vasilica (Lica) și Constantina (Tanți). Mutarea disciplinară a soțului la Dej a dus la destrămarea familiei. Soția a refuzat să-l urmeze în Transilvania și a divorțat (1933), conviețuind cu un jandarm. Faptul i-a atras eticheta de informatoare a Siguranței printre apropiații lui Gheorghiu-Dej.

Cine stătea lângă el să-l mângâie?

Îi plăcea extraordinar ca noi, copiii, să stăm lângă el. Nu-i plăcea nici opulența. L-a mutat mama într-o casă îngrozitoare. Cu aceasta îl moștenesc. Și eu dorm pe canapea, nu pot să stau în spații mari, urăsc casele mari. Prima data când îmi amintesc că l-au mutat, era disperat: „Măi Licuță, măi Licuța mea, se-aude ecoul... Aici nu stau singur... Adu-mi și mie copiii ăștia!” Vai, era imensă casa!

Când erați copil, unde locuiați?

În casă cu el stăteam. Ne-am mutat de mai multe ori. Adresele mi-ar fi greu să le spun. Aș putea să vă arăt casele. Pe Herăstrău, stăteam în casă cu mama, iar el într-o clădire din curte. Chiar una dintre case, era așa, un L, de la... mama. Nu știu dacă nu cumva maică-mea avea o putere asupra lui. Avea o putere, dar nu una atât de mare pe cât se credea. Cred că după cele pe care le-a trăit, el avea alte criterii valorice.

Eu cred că avea sentimentul vinovăției față de fetele lui. Cât fusese mutat disciplinar și apoi la închisoare, ele crescuseră în absența lui, își ratase responsabilitățile de părinte... Sentiment agravat și de refuzul soției de a-i scrie sau de a-i aduce fiicele la vorbitor. Fostul lui șef de cabinet, Paul Sfetcu¹, era de părere că fiica mai mică, Tanți², l-a șantajat când a vrut să se mărite cu unul dintre membrii celebrului în epocă Trio Grigoriu³, reproșându-i că se împotrivește

¹ Paul Sfetcu (1926–1994), profesia inițială: strungar. Din 1945 a fost „scos din producție” de la Atelierele București Grivița CFR Locomotive pentru a fi făcut activist de partid. Timp de 13 ani (1952–1965) a lucrat în proximitatea lui Gheorghiu-Dej, întâi ca ajutor, apoi ca șef de cabinet al acestuia.

² Tanți (Constantina), a doua fiică a lui Gheorghiu-Dej (1931–1992). Fost cadru universitar la Politehnica din București.

³ Frații Angel, George și Cezar Grigoriu din Brăila erau cunoscuți încă din 1946 ca *Trio Grigoriu*, formație de jazz și muzică ușoară. În 1956, Tanți Gheorghiu s-a îndrăgostit de Cezar Grigoriu. Informat de concluziile rapoartelor de filaj, Gheorghiu-Dej a dezavuat relația lor, dar nu și-a

degeaba la mariajul ei. Fusese concepută, ar fi zis ea, când el era în domiciliu forțat...

Nu-i adevărat! Tanți chiar l-a iubit. Problema a fost alta. Să știți că dacă a fost aici o opinie a bunicului, nu că s-a împotrivit... Dar i-a spus că nu stă în casă cu el, pentru că, a zis, „tu o să te desparti, nu este un om pentru tine!”. Țsta, Cezar Grigoriu, era... un curvar, ce mai încolo-încoace... Asta s-a și întâmplat. Securitatea l-a urmărit și a început să-i trimită poze mătușă-mii, cu tot felul de... Și așa i-a despărțit. Al doilea soț al Tanței, Stamate Popescu, trăiește. Cu ei am fost în relații mai bune decât cu maică-mea.

Ea ce făcea?

A făcut Politehnica. A fost asistentă universitară la Politehnică. Și-a dorit foarte mult un copil și foarte greu a reușit să-l facă după moartea bunicului meu.

Legendele privind amestecul Securității în viața amoroasă a fiicelor lui Dej sunt și mai tenebroase în cazul mamei Dvs. Se vorbește despre un anume doctor Plăcințeanu¹ c-ar fi fost ucis de Securitate...

Nu... Plăcințeanu era bețiv și a murit... Se pare că era mare bețiv domnul Plăcințeanu și c-a murit de ciroză. Nu l-am

putut convinge fiica să renunțe la cântăreț. Securitatea a pus la cale o „combinație informativă” pentru a-l compromite pe Cezar Grigoriu în ochii fiicei lui Dej. Căsătoria lor a rezistat însă circa un deceniu.

¹ Gheorghe Plăcințeanu (1924–1961), medic. Conform documentelor din ancheta comandată de Ceaușescu în 1968 asupra crimelor comise de predecesor, pentru a o despărți pe fiica sa de medicul cu origine socială și abateri morale necorespunzătoare unui viitor ginere, Gheorghiu-Dej a pus în alertă Securitatea. Ori, poate, invers. S-a descoperit că doctorul Plăcințeanu avea legături cu soția unui diplomat belgian la București, făcea contrabandă cu ciorapi de damă, fusese criticat de *Urzica* și avusese un unchi care-l cunoscuse pe Killinger, ambasadorul Germaniei la București în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Pe baza unor astfel de „probe”, doctorul Plăcințeanu și unchiul său au fost arestați și condamnați. La doar 36 de ani, Gheorghe Plăcințeanu a decedat la Râmnicu-Sărat după doi ani de închisoare.

cunoscut. Știu că mama era îndrăgostită de el, „Genel” îi spunea. L-a iubit până a murit, înțelegeți? Și, chiar când a murit, a murit cu poza lui în geantă, avea poza lui Genel în portofel... Nu știu ce au făcut... Dar vă dați seama că dacă bunicul meu ar fi avut vreun amestec în această istorie, cam ce-ar fi făcut mama! Atunci stăteam deja cu bunicul. În momentul în care mama a divorțat, bunicul ne-a luat acasă la el. Dar stăteam în aceeași curte cu mama. Făcea cea mai mare greșală dacă pleca, nu vă dați seama?

Nu. De ce?

Pentru că acolo era vaca de mulș. Acolo era locul cald.

Dar ce era acolo?

Tot. Toate plimbările în străinătate, bunăoară. Avea niște discuții cu săracu' bunicu' îngrozitoare pe această temă. „Te duci la Scala din Milano... și moare poporul român de foame”, zicea el, „nu ți-e rușine?”

Dar cine-i plătea călătoriile?

Statul.

Dar cum făcea? La cine apela?

Asta nu știu, prin serviciul de protocol, probabil...

Iar lui i se aduceau, probabil, facturile pentru semnătură.

Da. Și zicea: „Cum ai putut să faci așa ceva? De ce nu te duci să te plimbi în România?” Știți ce avea el? Avea două costume pe care mama i le comandase în șase rânduri. Pentru că lui îi era rușine să se schimbe prea des, să vadă poporul că era prea bogat. Avea o modestie anormală. Nu era o virtute aceasta, până la urmă, dar așa era el. Și se ducea la șefii de cabinet să-i care la pingelit pantofii. Făcea maică-mea crize când auzea. „Nu ți-e rușine, la poziția ta?” Ea însă nu trebuia să spună nimic. Poziția lui era a lui. Că-i bun sau rău, nu oricine ajunge acolo sus. În fine, eu trebuie să-l respect pentru trecutul lui, pentru problemele lui...

Când locuiați cu el, cine vă avea în grijă? Era un personal și pentru copii?

Aveam, erau femeile de serviciu din casă. Și era el. Eu mă duceam la grădiniță. Frații mei mai mari nu s-au dus, dar pe mine m-au dat că eram mai zurbagioaică. La prânz mâncam cu el și seara stăteam cu el, când venea, la televizor. Eram ca în orice familie. În vacanță ne duceam cu el. El părea tot timpul cu noi. Copilăria cu el mi-am petrecut-o mai mult. Mama mai era plecată, dar el era tot timpul acolo. Pot să vă spun că era foarte legat de noi, de nepoți. Eu nu l-am auzit niciodată țipând, n-a înjurat niciodată, n-avea expresii violente. Mi-a impus respect, ceea ce nu s-a întâmplat cu restul familiei, pe care n-am agreat-o deloc. Da, mi-a impus foarte mare respect prin felul de a soluționa niște conflicte, prin felul de a o pune pe mama la punct. Alteori nu putea să-i facă nimic. Era disperat. Câteodată se mai supăra și, așa discret, mai dormea pe la suro-
rile lui. Vorbeau în limbi total diferite. Și ca preocupări, și ca fel de a vorbi, și ca mod de viață, ca tot, omul acesta n-a avut nicio legătură cu familia. Mai puțin poate cu surorile, care, într-adevăr, l-au iubit, s-au purtat frumos cu el, dar le ținea deoparte maică-mea.

Ce fapte greu de închipuit! Temutul Gheorghiu-Dej fugind de acasă după cearta cu fiica mai mică și crizele afectogene când dormea mângâiat de nepoți...

Dacă-l vedeți!... Da, după-masa mai ales, stătea așa în izmene, cum erau izmenele acelea... „hamleții”. Stătea, în hol, pe canapea și aștepta să-l mângâiem puțin...

Pe cine considera prieten? Cine venea mai des acasă la Dvs.?

Cred că era dezamăgit și de familie, nu știu ce să spun. Nu cred că avea vreo mare simpatie sau căuta pe cineva anume. El își cam prelungea discuțiile pe acasă. Veneau eternii Chivu¹,

¹ Chivu Stoica (1908–1975), profesia inițială: cazangiu. Fost ilegalist și deținut politic (1933–1944). Membru al CC al PCR/PMR/PCR

Apostol, Maurer¹... Roșianu², Răutu³, Ceaușescu⁴, mai puțin. Cam făcea mișto de Ceaușescu, puțin. Așa, că-i prostuț, i-o cam spunea pe față. Stăteau de vorbă pe acolo, se plimbau prin curte taca-taca! Cum era câte ceva, prindeau câte un

(1945–1975) și al BP/CEx (1945–1975). Dintre funcțiile deținute: ministru al Industriilor (1948–1952), prim-vicepreședinte (1952–1955) și președinte al Guvernului (1955–1961), președinte al Consiliului de Stat (1965–1967).

¹ Ion Gheorghe Maurer (1902–2000), jurist. Fost ilegalist și deținut comunist. Membru al CC al PCR/PMR/PCR (1945–1974) și al BP/CEx (1960–1974). Dintre funcțiile deținute: ministru al Afacerilor Externe (1957–1958), președinte al Prezidiului MAN (1958–1961), președinte al Consiliului de Miniștri (1961–1974). Pensionat (1974) cu menținerea salariului și a tuturor celorlalte privilegii.

² Mihail Roșianu (1900–1973), profesia inițială: învățător. Membru supleant (1948–1960) și plin (1945–1948, 1960–1973) al CC al PCR/PMR/PCR. Dintre funcțiile deținute: prim secretar al Regionalei de partid Oltenia (1945), președinte al Comitetului de Radio (1952–1953), ambasador în Bulgaria (1956–1961) și Ungaria (1961–1966).

³ Leonte Răutu (Lev Oighenstein, 1910–1993), profesor. Comunist ilegalist care, în timpul războiului, a trăit în URSS, fiind redactor responsabil la Radio Moscova pentru emisiunile în limba română. Membru al CC al PMR/PCR (1948–1984) și al BP/CEx/CPEx (1955–1981). Printre funcțiile deținute: șef al secției de propagandă a CC (1948–1965), vicepremier (1969–1972), rector al Academiei „Ștefan Gheorghiu” (1972–1982).

⁴ Nicolae Ceaușescu (1918–1989), profesia inițială: cizmar. Comunist ilegalist din 1936. Pentru adeziunea la comunism a petrecut în închisori și lagăre peste șase ani și jumătate de detenție. Membru al CC al PCR/PMR/PCR (1945–1989). A devenit cel de-al doilea lider comunist român, în 1965, după decesul predecesorului său, Gheorghe Gheorghiu-Dej. În 1967 și-a asumat și funcția de conducător al statului. Iar în 1974 s-a instalat și în acea de președinte al României, creată în acest scop. Comandant suprem al forțelor armate, de-a lungul anilor cât a condus dictatorial România, a înființat diverse organisme prin care și-a exercitat puterea. Condamnat la moarte și executat sub acuzații fără administrarea probelor la 25 decembrie 1989.

moment din asta și stăteau să discute. Tot timpul, tot timpul discutau, dar gândiți-vă că oamenii ăștia veneau și din proprie inițiativă să intre pe sub pielea lui... Eu nu pot să spun că el a venit vreodată prezentându-ne pe cineva „uite, știi cine e el?”. La un moment dat, era foarte impresionat de Moghioroș¹, că era bolnav de cancer și se apropiase de el din cauza asta. Vă dați seama că nouă ne spunea povești despre viață, de la închisoare... Mi-a spus că și-a stricat ochii pentru că a învățat pe foițe de țigară în închisoare. Știți că cei mai comuniști erau evreii și că învăța de la ei. Cum a învățat și limba franceză. Așa am aflat de povestea cu Maurer care i-a tot spus de evadare și... a trebuit să-l aștepte cu o mașină. Bunicul a ajuns să evadeze și, când să plece, nu-l aștepta nimeni. Cum a nimerit într-un sat și l-a găzduit un preot care a devenit patriarhul României, Iustinian Marina². După aia a zis Maurer că a fost o neînțelegere, că de aia l-a propulsat. El a avut niște oameni pe care i-a propulsat pentru că... la un moment dat, fuseseră alături de el. Cum a fost Roșianu. Niște oameni pe care mai târziu i-am detestat, pentru că n-au avut... coloană vertebrală. În primul rând, Maurer n-a avut. Maurer a devenit cel mai fidel prieten al lui Ceaușescu pentru că el a fost extraordinar de bine orientat.

¹ Alexandru Moghioroș (1911–1969), profesia inițială: muncitor. Membru al PCdR din 1929. Condamnat la zece ani închisoare (1936). După 1944 a fost trimis să organizeze regionalele de partid din Transilvania. Membru al CC al PCR (1945–1948), în funcțiile de partid și de stat deținute a avut responsabilități legate, în principal, de agricultură.

² Iustinian Marina (Ioan Marina, 1901–1977), a fost cel de-al treilea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1948–1977). În casa parohială din Râmnicu Vâlcea i-a adăpostit pe Gheorghiu-Dej, Gheorghe Vidrașcu și Ion Gheorghe Maurer după evadarea din lagărul Târgu Jiu. Datorită, în principal, acestei colaborări a devenit Patriarhul României.

Despre bunicul Dvs. se mai spune că a avut o relație foarte lungă cu o actriță bucureșteană, Elvira Godeanu¹.

Să știți că n-am văzut nicio femeie în casă. Asta a fost. Eu, ca nepoată, pot să vă spun că toate vacanțele le-am făcut cu el. Că el s-a jucat cu noi și s-a comportat exact ca un bun bunic. Ne era mai apropiat ca mama. Pe mama o vedeam mult mai rar decât pe el. Era obiceiul lui la prânz să mâncăm împreună. Era înnebunit să ne vadă pe noi, copiii, la masă. Și ne punea să facem spectacole. Organizam spectacole toți trei din Caragiale și alte scenete. Eu puneam radioul și începeam să dansez. Era topit după chestii din astea. Maică-mea nu știu ce făcea în timpul ăsta...

Dar cu fosta lui nevastă mai ținea legătura?

O adusesse maică-mea aici. I-a dat un apartament. Venea în casă... cum să nu! Se mai întâlnea cu bunicul și vorbeau. Dar ea venea s-o vadă pe maică-mea.

Despre ea se spune că, părăsindu-l pe Dej, s-a măritat cu un jandarm...

Nu, a avut niște amanți. Era cam pasionată de așa ceva. La Galați, când l-au dus la închisoare pe bunicul, fetele au fost crescute, de fapt, de străbunici, de părinții mamei lor. Mama lor, mă rog, avea alte... și mătușile alea nu prea se ocupau, erau de mahala, în genul lui Caragiale. Bunicul de acolo era sifonar. Avea un atelier, o sifonărie pe care am văzut-o. Erau tare drăguți străbunicii, eu i-am prins și am stat la ei. Bunicul i-a iubit foarte tare, nu știu de ce avea mare drag de ei.

Se spune că-i trimiseseră ginerelui pachete în închisoare, deși fiica lor îl părăsise...

¹ Elvira Godeanu (1904–1991), actriță de teatru și cinema. S-a căsătorit la bătrânețe cu Emil Prager, cel mai bogat antreprenor în construcții al anilor 1940 din România.

Cred că da. Însă fiicele lui au avut probleme cu școala. Ca fete de deținut comunist, nu le mai primeau la școală. Le-au dat afară de la școală și-atunci ele au făcut școală evreiască. Ei le-au primit, evreii. Da, de aici mama a avut cea mai bună prietenă a ei, Suzi David, trăiește și acum în Elveția. Singura prietenă care n-a trădat-o după moartea bunicului. Mulți au scris că bunicul era împotriva evreilor. În casa mea erau numai evrei. Începând cu frizerul, coaforul, doctorul... Bercovici, Herșcovici, Victorovici... numai evrei erau în casa noastră. Și am o mare simpatie față de evrei, pentru că am crescut între ei. Și nașa mea era evreică. Iar bunicul știa să vorbească ivrit pentru că a făcut închisoare cu comuniștii evrei.

Gheorghiu-Dej știa ivrit? Și vorbea bine?

Vorbea, vorbea.

Din cele ce-mi povestiți, ar reieși că primul lider comunist al României n-avea o viață personală de invidiat. Nu și fiica sa, actrița Lica Gheorghiu, care confunda ceea ce s-a numit proprietate socialistă cu proprietatea familiei sale. Credea Gheorghiu-Dej în talentul ei de actriță?

Ce țin eu minte... știți care era captația lui? *Apus de soare* a lui Delavrancea. Vedeam că plângea la piesa asta, atât era de impresionat. Probabil că atunci se identifica el cu Ștefan cel Mare. Vedeți că și personajul disimula mult... se prefăcea că doarme, ca să-i asculte pe ceilalți... Dacă țin eu minte, că n-am mai văzut piesa de atunci. Și pe mine m-a impresionat foarte mult.

Dar cum a ajuns mama Dvs. la asemenea opțiune profesională?

Uite, ca să râdeți, am jucat și eu un rol în ultimul ei film. Adică s-a turnat și premiera a fost după ce a murit bunicul. Se chema *Procesul alb*, făcut după *Șoseaua Nordului*¹. Acesta a fost ultimul

¹ Filmul *Procesul alb* (1965) a fost ecranizat după romanul *Șoseaua Nordului* de Zaharia Stancu, în regia lui Iulian Mihu. În distribuție, marii

ei film, cred că a fost regizat de Mihnea Gheorghiu¹. Cu Draga Olteanu a jucat. Premiera a fost prin aprilie-mai 1965. Gata, se terminase cu noi! (*Râde îndelung.*) Nimeni nu ne-a mai chemat, nimeni nu s-a mai uitat la noi. Dar eu m-am uitat bine la mine și mi-am dat seama cât de penibilă sunt!

Destul de recent, pe un post de televiziune, regizorul Sergiu Nicolaescu² povestea despre abilitatea cu care a „salvat” unul dintre filmele sale istorice de prezența ei. Îl chemase, cică, taman Gheorghiu-Dej să-l roage să-i dea fiicei lui rolul principal. Iar el și-a motivat refuzul cu „argumentul” că nu îndrăznește să-i pună fata să umble desculță, așa cum cere rolul... Cum cunoșteam din surse de rangul întâi relațiile regizorului cu anumite personaje din lumea puterii, m-am amuzat ascultându-l...

(*Râde mult.*) Vă dați seama ce istorii?!... N-am considerat-o pe mama mare actriță, zău. Nu a fost câtuși de puțin actriță, nu. Că n-avea talent. Juca corect, așa...

Dar cu atâția lingușitori prin jur!

Asta voiam să vă spun când am amintit de „rolul” meu. Cum putea ajunge actriță? Cineva i-a propus, eu n-am văzut. Ca să-i facă ei plăcere, ca să-i facă bunicului plăcere. Că și eu am ajuns să joc în

actori ai cinematografiei românești: Gheorghe Dinică, Toma Caragiu, Marga Barbu, Draga Olteanu-Matei, Iurie Darie, George Constantin, Colea Răutu, Jean Constantin.

¹ Mihnea Gheorghiu (1919–2010), scenarist și scriitor, cu funcții impozante în uniunile socialiste de creație. Membru supleant și plin al CC al PCR (1965–1984). Din 1996, membru al Academiei Române. În filmul *Tudor* (1962), regia Lucian Bratu, scenariul Mihnea Gheorghiu, Lica Gheorghiu a avut rolul principal feminin.

² Sergiu Nicolaescu (1930–2013), profesia inițială: inginer. Ulterior a devenit regizor și actor, iar după 1989, politician. A excelat în genul filmului istoric și a creat adevărate epoei consonante cu tezele ideologiei comuniste naționaliste. Trambulina carierei sale a fost relația specială avută cu familia Lilica și Ion Gheorghe-Maurer.

filmul ăsta tot la propunerea lor. A lui Mihnea Gheorghiu și nu mai știu cui. Dar erau pe lângă maică-mea tot timpul. „Hai că vrem să facem *Cireșarii*, s-o lansăm, nu vrei s-o pui?”... Și maică-mea nu m-a lăsat, a zis nu... Vă dați seama că și mie mi-au dat o căruță de bani pentru cinci apariții în filmul acela, *Procesul alb*. Dar mi-a luat mama toți banii, nu credeți? Da, așa era... Și bunicul ne-a lăsat câte un cec de 40 000 sau nu știu cât... la nepoți. Dar și pe ăia ni i-a tocat. Prea era disperată după bani... Și de aceea și pe mătușa mea a cam ostracizat-o. I-a zis: „Tu, dragă, tu ai plecat, mie mi se cuvine tot de la tata, că eu am stat cu tata.” Era disperată să nu cumva să se întoarcă la bunicul în casă. Și ea chiar a dorit puțin asta, înainte să moară bunicul. Se despărțise de Cezar Grigoriu și atunci a făcut iarăși maică-mea scandal. După ce amărâtul ăsta de-abia se mai ținea pe picioare. „Dacă vine asta în casă, iau copiii și plec!” Disperare mare!... să nu cumva să-i vină sora. Și mătușa bineînțeles că n-a venit, a stat în casa ei, nu s-a pus problema de a revendica ceva după moartea bunicului... Dar maică-mea a luat absolut tot...

Dar ce putea să ia? Că nu erau atunci casele în proprietatea conducătorilor comuniști! Mobila?!

Cum să vă spun? Totuși un conducător, nefăcând nimic în acest sens, se cam umple de bani. Primește atâtea cadouri de la șefii de state, de la mai nu știu cine, încât este rezolvat pentru câteva vieți... Astea nu erau furtișaguri, dar le avea. I-a dat președintele Indoneziei, Sukarno¹, niște mobilier de santal de mirosea de te amețea, avea tot felul de lucruri frumoase, de artă, unicate. Un ceas ce valora cam două mii de dolari primit de la Tito², cred. Câte și mai câte. Ea a luat totul... Acolo unde-o fi acum, nu mai merge însă să cumperi și să răscumperi nimic.

¹ Sukarno (1901–1970), politician indonezian. A fost primul președinte al Indoneziei (1945–1968), după eliberarea de sub dominația olandeză.

² Iosip Broz Tito (1892–1980), comandantul suprem al armatei de eliberare a Iugoslaviei (1941–1945), lider al comuniștilor iugoslavi

Ea intrase din acea condiție de paria, respinsă social în copilărie din cauza activităților comuniste ale tatălui, într-o lume ce întrecea visul. Nu avea repere pentru ea, iar cei din jur o ajutau din plin...

Dar Dvs. ați fi acceptat așa ceva? Trebuie să ai conștiința faptului că dacă binele, avutul ce-l ai, dacă ar fi al tău sau îl ai de la tine, poți să faci ce vrei. Dar așa?

Cred că a fost profund nefericită după moartea tatălui ei...

Da, pentru că în mod foarte subiectiv ea se credea undeva... mult peste ceilalți. Aveam discuții pe această temă. Pentru că, la urma urmei, înțeleg să suferi când ai făcut ceva și ai pierdut, dar dacă nu ai făcut nimic... Ea și-a pierdut poziția, dar fusese o poziție creată prin altcineva. Asta era foarte urât. Îi spuneam: „De ce nu încerci să-ți faci și tu poziția ta, de ce nu încerci să fii tu un nume?”

Și ce s-a ales de toată agoniseala ei?

Păi, a luat-o soțul și de la soț, fiul adoptiv, care n-are nicio legătură cu familia.

Decesul Licăi Gheorghiu a fost un eveniment monden al timpului aceluia...

A murit în 1987 și a fost depusă la Mănăstirea Cașin. A trebuit s-o ținem patru zile, pentru că asta a cerut lumea. Primesc un telefon, la un moment dat, și mă întreabă cineva: „Când o aduceți la noi?” E, și cât eram eu de supărată... mi s-a părut așa! „La Dvs. unde?” zic. „Vorbiți din lumea asta sau din lumea cealaltă?” Zice: „Nu, la noi la Sfânta Vineri.” Și zic : „Păi, o să fie înmormântarea pe 19 martie.” Tot în 19 murise bunicul. Nu vă spun că au trimisăștia o mașină de a plecat în trombă, să nu fie convoi, că nu se susporta ideea asta. În momentul în care au introdus-o pe mama în

până la moarte, îndeplinind simultan funcții precum: președinte al RSFI (1953–1980) și al Prezidiului RSFI (1947–1980), prim-ministru al Iugoslaviei (1945–1953, 1955–1963).

groapă a început o... A fost un aranjament al ceferiștilor, că pe acolo, pe la cimitirul Sfânta Vineri, trec liniile ferate. Toate locomotivele au început să șuiere. M-a bufnit un plâns și mi-am adus aminte că fac așa pentru că fusese bunicul ceferist. Și-au dat drumul la sirene să sune în semn că sunt alături de familia noastră. Foarte impresionant.

După 1990 au apărut tot felul de istorii scrise cu mai mult sau mai puțin talent despre viața și moartea „prințesei roșii”. Scriitorii se informaseră de la surse de mână a doua sau a treia din lumea puterii, așa că e greu să discerni zvonul de adevăr. Avusese cancer, nu?

Mama? A omorât-o soțul. A fost bolnavă de cancer, dar patru ani de zile n-a lăsat-o să se ducă să se interneze. I-a zis că dacă se duce, o omoară Ceaușescu. I-a dat verdictul de cancer la rect un doctor și soțul i-a spus: „La Elias, vrei să te omoare Ceaușescu? Păi, asta urmărește.” După trei luni de zile, și-a mutat coafeza ei la ea în casă. El toată viața a dorit să scape de ea. După ce a murit bunicul, s-a mutat în locul lui. Bunicul stătea în capul mesei și toată familia mânca la noi. După ce a murit bunicul, la două zile, Rădoi s-a mutat în capul mesei, și-a pus scobitoarea în gură, că așa-i plăcea bunicului. Ținea tot timpul o scobitoare în gură... Așa a devenit Rădoi un personaj important. De fapt, acesta i-a fost, undeva, în intimitatea lui, visul. Să scape de maică-mea, pe care o mai și bătea... Dar asta a fost opțiunea ei. Nu poți să-l urăști pe el pentru că o bate pe ea, care suportă. Înseamnă că-i place. Au venit niște doctori care i-au spus că trebuie să se opereze. Din momentul acela, nu știu ce discuții au avut ei, că ea nu avea voie să ne mai lase în casă. A slăbit vreo 40 de kilograme. Nu pot să vă spun cum arăta. Era cadaverică, avea hemoglobina 4, s-a rugat un doctor de ei, a spus: „Domnule Rădoi, cum puteți să stați cu ea în casă, așa?” Avea perforat peretele dintre vagin și rect, mâncat de cancer, așa au dus-o, în final, la spital. Și nici n-a mai vrut s-o lase să vină acasă de-acolo.

El și-a aranjat altceva. V-am spus, după vreo trei luni, în casă s-a mutat coafeza ei, pe care o chema Lica. Aveau același nume. Și nu ne-a mai primit pe noi. Asta e. Eu am fost atât de marcată de moartea ei... Că noi mințim până la un moment dat. Minciuna e limitată la niște granițe terestre. Și omul ăsta, Rădoi, a trăit bine mersi. A murit acum un an sau doi. Ne-a dat afară din casă pe copii și și-a însușit tot. Printre care și amintirile de familie. Am și o poză cu bunicul, am poză cu mama. Jurnalul de la școală, scrisori de la iubiți din tinerețe. Am fost disperată să plec de la mama și când am plecat, am uitat amintirile astea. Mă doare inima când mă gândesc la ele și când mă gândesc la ea...

Cum s-a îmbolnăvit bunicul Dvs. ?

Boala i s-a descoperit prin cineva din garda lui de corp. Cineva din garda de corp i-a dat telefon maică-mii, care era în Suedia, se plimba, bine mersi, și i-a spus: „Vezi că șefu’ e rău, scuipă sânge mult și nu putem noi să-i spunem să se ducă la doctor.” Iar maică-mea: „Exagerați!”

Versiunea lui Bârlădeanu era că fiicei i se ascunsese boala tatălui. Ceaușescu luase decizia să nu fie informată nici mama Dvs. că Dej e bolnav.

Dar stăteam în casă cu el!

Era înainte de a participa la ultima ședință a Tratatului de la Varșovia din ianuarie 1965?

După. Toți spun că venise bolnav de acolo. I-a ținut în frig... El credea că acolo a răcit.

Există și o ipoteză, desigur neprobată, a cancerului declanșat prin iradiere...

Ce coincidențe sunt în lumea asta! Eu m-am mutat în viața mea din casă-n casă. Acum un an am cumpărat un apartament mic cu două camere cam pe aici prin zonă, și vreau să vă spun

că era apartamentului familiei Răvășilă¹... Nu mi-a venit să cred. Zic, cum naiba în tot blocul ăsta, și-n tot Bucureștiul, și în toată România asta, s-a nimerit chiar apartamentul doamnei Răvășilă să-l iau eu?... Revenind la 1965, au fost alegerile acelea din martie. Îi era foarte rău, dar n-a vrut să intre în spital. L-au pus în pat, au chemat niște doctori din Franța, ăștia au zis că trebuiau chemați mai devreme...

Dar cum se poate? Vedeți, pentru un șef de stat este un personal medical desemnat să-i facă niște controale periodice. Cum li s-a susstras? Când ministrul Sănătății a fost informat că Dej e bolnav, avea deja metastază. Cum e cu puțință? Nu accepta el controalele medicale?

El se mai ducea la doctor, dar nu cred că-și făcea controale medicale periodice. Ori nu i se spunea... Din moment ce un om ce era securist, nu? Cel care-l păzea a intrat în panică, în momentul în care l-a văzut scuipând sânge. Și a sunat pentru că el nu voia să cheme pe nimeni și nici nu avea... eu vă spun cum s-au derulat toate. Eu sunt un om important doar pentru că m-am născut, dar nu sunt importantă pentru istorie. Și nici n-aș vrea, văzând ce s-a întâmplat cu amărătul ăsta, cu fraierul ăsta, care mai bine-și vedea de viața lui...

Care fraier?

Fraierul ăsta despre care vorbim. Cât ne-au putut înjura, cât de urât s-au purtat oamenii cu noi după aceea! Când eram în clasa a III-a, după ce a murit bunicul meu, oameni pe care i-am văzut în casa noastră cât a trăit bunicul, din secunda în care a murit, n-am mai văzut pe nimeni! Dar el a crezut greșit.

Ce anume?

Nu s-a orientat în relațiile cu ei și, până la urmă, l-au trădat toți. Așa că ei ziceau că dacă nu se întâmplă ceva, trebuie să facem noi ceva să scăpăm de el. Cam așa s-a pus problema...

¹ Colonelul Răvășilă a fost șeful gărzii lui Gheorghiu-Dej în anii 1960.

Cine a spus asta?

Toți, toți! Când era muribund, i-a chemat și a avut o discuție cu ei. Și, între altele, i-a rugat să aibă grijă de familie. Și ei au depus un jurământ, așa, din ăla, angajament din propria inițiativă... textele lor. Textele lor, după care au fugit de noi. Rădoi era ministru, dar cu o zi înainte de a muri bunicul, l-au avansat vicepreședinte al guvernului României.

Din ce rațiuni?

Din lașitate. Ca să aibă de unde lovi. Și, la primul congres, ca și acum, s-au trezit că nu mai suportă anumite titlaturi.

Dar veneau să-l vadă când el era bolnav?

Veneau, venea tot Biroul Politic, vă dați seama... De-atunci nu mi-a mai plăcut niciunul pentru că au fost niște oameni pe care i-am cunoscut, copil fiind, după care în secunda în care a murit bunicul... Atunci mi-am imaginat lumea ca pe ceva trist. Nu trist că a murit bunicul, ci ceva trist cu oamenii dimprejur care trăiau. Nu m-a mai salutat nimeni când m-am dus la școală, mă credeți?

Aveați abia 9 ani...

Îmi dau și acum lacrimile dacă mă gândesc... Atunci a fost primul meu șoc cu oamenii.

Până atunci păruseră să vă adore toți...

Da, fetele, nepoatele lui Chivu Stoica, veneau în curte la noi, se pupau, bunicul cu Chivu... Când am revenit la școală, nimeni nu m-a mai cunoscut. Erau copiii care-mi spuneau că „nu-mi dă voie mama să vorbesc cu tine, nu-mi dă tata voie”... La fel s-a întâmplat cu mama. Prietena ei, Mitzura Arghezi¹, a rupt-o imediat cu ea. „Celebra” Mitzura Arghezi, prietenă la cataramă cu maică-mea,

¹ Mitzura Arghezi (1928–2015), actriță. Cu aceeași susținere a prestigiului tatălui, după 1989 a intrat în politică, fiind deputată în Parlamentul României a Partidului România Mare (1996–2000).

după ce a murit bunicul a venit la mama și i-a zis: „Uite, dragă, eu nu mai vreau să fiu prietenă cu tine pentru că mi-e frică.”

Nu se știe de ce-i era frică, nu avea vreo poziție politică și oricum era o actriță de mână a 15-a! Asta, la fel ca mama, s-a visat că-i ca taică-său. De la rolurile pe care le avea în piese de pe urma lui, dintr-odată s-a băgat în politică, doar e o conjunctură bună... Nu mai faci pușcărie pentru politică! Dacă ar fi trebuit ăștia de-acum să facă politică în condițiile fraierului ăluia, vă dați seama cam câți s-ar fi zbatut! ăștia, fraierii ăștia ca bunicul meu, măcar că era strâmbă ideea, dar credeau în ea, cu toate riscurile... Nu la multă vreme după moartea bunicului, a sărit Zaharia Stancu¹: „S-a terminat cu criminalul cu mâinile pătate de sânge!” Era vorba de condamnarea lui Pătrășcanu², deși atunci când se făcuse, nimeni, absolut nimeni nu a avut curajul să pună vreo întrebare, nimeni n-a sărit...

În Arhivele SRI am citit despre Operațiunea îmbogățirea, de care se ocupa un număr impresionant de securiști. Misiunea lor era recuperarea bunurilor din patrimoniul statului ajunse ilicit în posesia Licăi Gheorghiu. Bănuiesc că respectiva acțiune începuse imediat după moartea lui Dej...

Așa a fost. Ea mai împrumuta de la tezaur câte o bijuterie, două, să mai apară cu ceva nou. Și le făcea uitate pe acasă.

¹ Zaharia Stancu (1902–1974), scriitor, poet și jurnalist cu simpatii manifeste de stânga între cele două războaie și cu impresionante funcții în instituțiile artistice și uniunile de creație în timpul regimului comunist. Romanul său, *Descult*, lectură obligatorie în bibliografiile școlare și liceale, este opera literară românească tradusă în cele mai multe limbi (24).

² Lucrețiu Pătrășcanu (1900–1954), jurist, doctor în științe economice. Membru fondator al PCdR, folosit ca avocat în apărarea comuniștilor. Ministru al Justiției (1944–1948), a contribuit decisiv la instaurarea legislației de tip comunist. Victimă a celui mai lung proces politic din istoria comunismului mondial, a fost condamnat la moarte și executat (1954), fiind „reabilitat” ulterior (1968).

Cadourile sunt cadouri, dar asta... Așa că au venit oamenii cu o listă de bunuri împrumutate. Foarte frumos s-au purtat și i-au zis: „Vă rugăm să dați bijuteriile înapoi.” A făcut o criză! Acolo își făcea rolurile perfect! A leșinat, ne-a chemat și pe noi să asistăm cum o exploatează Ceaușescu... A trebuit să le dea că era evaluarea făcută și până nu le-a înapoiat, a stat mașina după noi. Dar nu i-au luat niciun cadou. Era o nebunie ca femeie obișnuită să-ți pui coroană, când și regina Angliei o ia din turn pentru o festivitate și o duce înapoi după aceea.

Ce coroană luase?

Își făcuse ea o diademă. Pe aceea nu a luat-o de la tezaur, dar a purtat-o. Copil fiind, simțeam că mi-ar fi fost rușine să port așa ceva... Să știți că senzația mea nu este că Ceaușescu, neapărat, a dictat să se facă anumite lucruri, cât lumea a înțeles că e bine să se poarte așa. Asta este paradoxal. Să nu credeți că pe Ceaușescu îl interesa. Ceaușescu a primit-o pe mama, dar maică-mea fusese împinsă de Rădoi, de soț, să se ducă la el. „Du-te și cere-i pensie, că te-ai îngărașat, că ești bolnavă...” Trebuie tratată în Elveția de obezitate, dar pentru asta tratamentele sunt scumpe, așa că să-i fie numit soțul ambasador în Elveția. Vă dați seama că Ceaușescu nici n-a mai discutat. „Da, da, da...” și gata. Din momentul acela s-a terminat orice. Eu zic că e normal și că pe ea au scos-o din casă de acolo. Aia nu era o casă. A lăsat-o să-și ia ce vrea ea. Nu i-a zis nimeni nimic. Acestea mi s-au părut normale. Mai puțin faptul că, din momentul când a murit bunicul, eu am început să am numai 8 la purtare. Pentru ce? Nu se știe. Am fost ultimul copil făcut UTC-ist din toată seria mea, chestie care iar era o tâmpenie.

Și mama Dvs. a primit pensie până la urmă?

Nu, am avut noi pensie. Ne-a dat Ceaușescu nouă pensia pe care a tocat-o maică-mea. Toți trei copiii ei am avut o pensie care era dată printr-un decret al lui Ceaușescu. Erau 2 300 de lei pe lună.

Fiecare copil al Licăi Gheorghiu? Dar în ce calitate?

Decret de ajutor de ceva, până la 18 ani, dar, dacă făceai și facultatea, se prelungea până la 25 de ani.

Pensia Dvs. era cât un salariu foarte mare pentru acel timp!

Și toți banii i-a luat mama! Ce părere aveți? Tot de la toți. „Păi, dragă”, zicea, „dar tu din ce trăiești?” Noi dădeam 7 000 de lei aproape în casă.

Vă înțeleg că n-o iubiți...

A, nu, nu, nu mai e vorba de asta. Eu n-am înțeles-o de ce n-a vrut să mă ajute cu nimic toată viața. Stăteam într-o mansardă în casa mamei. Ea avea jumătate de casă la etaj. N-aveam acces la baie, făceam baie la subsol, femeia de serviciu, alți patru chiriași și noi, copiii. Eram opt persoane care făceam baie la subsol în aceeași cameră. Șapte ani am trăit așa.

După ce a murit bunicul Dvs. ați luat viața ca și cum el n-ar fi existat...

Nu s-a putut ca și cum n-ar fi existat. A fost mai greu. Poate dacă ești mai mare, ai alt indice de maturitate în judecata asupra celorlalți. Dacă ești copil, te marchează mai tare. Eu, v-am spus, am avut un șoc îngrozitor pentru că n-am înțeles, la început, de ce? De ce nu mă mai salută nimeni, de ce nu mă mai invită nimeni? Toată viața am avut problema asta. Mi-am câștigat foarte greu prieteni, le era frică, n-o agreau pe mama și toată lumea stătea în spate și vorbea de chestia asta. Unora li se interzicea. Am avut prieteni care au spus-o. A fost la un moment dat, în politica română, un personaj, Miu Dobrescu¹. Fusese prim-secretar pe la Iași, a venit aici cu o funcție politică și fata lui a devenit colegă cu mine de clasă, printr-a X-a. Noi ne-am simpatizat, era

¹ Miu Dobrescu (1927–1994), profesia inițială: strungar. Membru al CC al PCR (1965–1989), a deținut în principal funcții de prim-secretar județean.

foarte deșteaptă. Dar n-aveam voie să intru în casa lor sau, dacă intram, intram totdeauna când nu era el. Colega mea a trecut peste orice și a spus: „Mie-mi place de ea din toată clasa asta, din toată școala, vreau să-i fiu prietenă.” Maică-sa, săraca, care s-a sinucis – întâmplător le știu istoria pentru că, fiind foarte bună prietenă cu fata, am păstrat legătura –, stătea și vorbea la șemineu. Avea o culegere de speech-uri de-ale lui Ceaușescu și le citea spre șemineu. Era convinsă că acolo sunt microfoanele... și simula că vorbește cu fetele. „Dragă Doina, precum bine a spus tovarășul Ceaușescu...”

Acestea au fost singurele contacte pe care le-ați mai avut cu nomenclatura?

Singurul om care părea să nu fugă de numele lui Dej a fost Apostol. A încercat, la un moment dat, un fel de conspirație cu Bârlădeanu, ceva împotriva lui Ceaușescu. Îmi amintesc că venea Bârlădeanu pâș-pâș pe la maică-mea, printr-o aleiuță, și tot vorbeau. Nu știu despre ce vorbeau. Deci n-am avut acces la nomenclatură. La Nicu Ceaușescu¹ am fost în disperare. L-am rugat să mă ajute să mă mut și eu într-o casă. M-am dus la el cu un an înainte să moară maică-mea. Eram de la 18 ani în casa aia nenorocită. Din câte știu, toți cei care-au fost la el au fost ajutați. Îi ajutase și pe ăla care a băgat cuțitul în el. Tocmai aceia, se pare, au început să-l judece mai tare. I-am spus: „Orice s-ar întâmpla, îți rămân datoare, dar n-aș vrea să ajungi să-ți fac vreun serviciu.” S-a întâmplat când a ieșit de la închisoare... A venit la mine să-l ajut.

¹ Nicu Ceaușescu (1951–1996), fizician. Mezinul cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu a fost pregătit și introdus în înalte funcții politice încă din 1971. A fost membru al CC al PCR (1979–1989) și al CPEx (1984–1989). Printre funcțiile deținute: prim-secretar al CC al UTC și ministru pentru Problemele Tineretului (1983–1987), prim-secretar al județenei de partid Sibiu (1987–1989).

Cu ce?

Să-i dau mașina. Dar n-aveam. Aveam pe cineva cu o mașină și i-am împrumutat-o... Era slab și avea cămășile largi, părea idiotizat, vorbea incoerent. Trecuse printr-un mare șoc. Și orice om ar fi fost la fel, văzându-și părinții la televizor cum i-a văzut el... Eu zic că nici el, nici altul dintre copiii lui Ceaușescu n-au făcut abuzuri. Ceea ce se spune sunt niște povești. La Sibiu lumea a vorbit frumos de Nicu Ceaușescu. Eu așa știu. Problemele lui erau părinții lui.

Nu-ți alegi părinții, nici timpul când te naști...

Exact. De mine, în general, oamenii află mai târziu cine sunt. Puțini dintre clienții pe care-i am ca notar fac legătura între numele meu și cel al lui Gheorghiu-Dej. Iar atunci când află – nu de la mine! –, rămân surprinși. Am făcut facultatea și niște profesori au fost arestați pentru luare de mită când am intrat eu. Eram 25 pe un loc. Atuul meu a fost că nu m-a băgat nimeni prin spate! Am făcut toate muncile... Am muncit de mi-a venit rău ca să trăiesc. Și fără ajutorul nimănui. Am trăit ca un om normal și atunci mi-am câștigat poziția mea...

Ce-ați făcut după facultate?

M-au repartizat jurisconsult la CAP Tutova. Dar eu m-am dus muncitoare la APACA. După un an aproape, m-am dus în audiență la mama unui vecin, deoarece aflasem de un post de jurisconsult la Magazinul Unirea. Murise un jurist de nu știu când și, nu știu de ce, nu era angajat cineva acolo. Erau două posturi de jurist și de patru ani nu lucra decât un singur om. La un moment dat, femeia care mă ajutase îi spunea tatălui meu vitreg: „Domnul Rădoi, felicitări pentru fiica Dvs.!” Și el a zis: „Care din ele?” „Jurista...” Eu eram pentru ei rușinea familiei, nu le spuseseam că lucrez în meseria mea... am vrut să le văd reacția. Când el s-a mirat pentru ce, femeia a avut alt șoc, că nu știa de mine. Îi ziceam mamei: „Tu consideri că am fost rușinea familiei că am

lucrat muncitor necalificat, dar bunăstarea ta se trage tot de la un muncitor; ar fi trebuit să fii mândră de mine, cam așa e corect, nu?” Asta e viața...

Frații Dvs. ce-au devenit?

Îmi pare rău, dar să nu vorbim despre ei! E ca un blestem.

Sunteți măritată?

Nuuu!... Am fost căsătorită la un moment dat, mă rog, la dorința intensă a maică-mii. Nu am rezistat... Mie nu-mi place matricea cuplului pe care-l văd la modul general cu bărbați veșnic plictisiți sau nervoși. Am un copil, păstrez legătura cu tatăl. Sunt o femeie cu viața normală a unei femei libere și, datorită copilului meu, un om fericit.

Ați trăit și momentul neobișnuit de a trebui să vă îngrijiți de alt mormânt pentru bunicul Dvs., scos din locul inițial de veci, Panteonul din Parcul Libertății, azi Parcul Carol. Cum a fost?

După 1990. Pe mine nu m-a deranjat că l-au luat de acolo. Bineînțeles că am suportat eu toate alea. Eu și cu mătușă-mea Tanți i-am făcut crucea amărâtului ăstuia. Este la Belu și acolo e și mătușă-mea, săraca, îngropată. Ea a murit acum vreo doi ani. Tot eu am înmormântat-o. Doar eu fac parastase pentru cei din familia noastră.

Oamenii sunt fascinați de cei care au succes, de cei bogați și de cei aflați la putere. Și implicit de aceia care se află în apropierea sau în intimitatea lor. După cele relatate de Dvs., nu-i un noroc să ai strămoși iluștri...

Nuu!... În esență, trebuie să-i respecti dacă au făcut ceva util în viața lor, dar tu trebuie să-ți duci viața ta de om normal. M-a preocupat și pe mine personalitatea bunicului și mi-am zis: „Cum o fi fost el ca om?” Eram prea mică să-mi fac o părere despre el când trăia. Și, cu toate acestea, cred că era un om foarte inteligent. A fost foarte abil, pentru că a dus o politică de ușoară ridicare a

economiei pe picioare proprii. E greu ca un om politic să fie considerat o personalitate, să nu fie contestat. A fi factor de decizie în raport cu atâția oameni, după părerea mea, e foarte periculos, pentru că nu poți să-i mulțumești pe toți și, vrând-nevrând, faci rău. El a prins și o conjunctură tare nefericită. Puțini de acum sau de pe vremea lui Ceaușescu s-ar fi înghesuit la politică și chiar pe funcția aceea, în acele momente. Trăind în aceeași casă cu el, cu mama mea, cât eram eu de mică, mi-am pus întrebarea: „Cine dracu’ l-a pus pe ăsta acolo?” Să mă ierte Dumnezeu! Toată lumea cunoscută a vrut să profite, indirect, prin ea, care a fost foarte agonisitoare. De fapt, toată lumea converge la el, care a avut un preț în viața lui.

Cuprins

<i>Acronime și abrevieri</i>	5
<i>Dialoguri despre fața nevăzută a puterii</i>	9
1 – <i>Mândra Gheorghiu, despre „Gheorghiu-Dej, bunicul meu...”</i>	15
2 – <i>Paul Sfetcu, despre cei 13 ani din anticamera lui Gheorghiu-Dej</i>	46
3 – <i>Cu Gheorghe Gaston Marin, despre Rezistența franceză, electrificare, Canal, Kremlin, Casa Albă...</i>	78
4 – <i>Ștefan Sîrbu, nepotul lui Ștefan Foriș, despre trei generații în vârtejul politicii</i>	96
5 – <i>Ion Filimon Sârbu, fiul logodnicei lui Gheorghiu-Dej, despre romantismul revoluționar al ilegaliștilor</i>	116
6 – <i>Tatiana Brătescu, fiica lui Marcel și a Anei Pauker, despre copiii Cominternului</i>	129
7 – <i>Valeriu Petrescu, fiul lui Petrescu-Grivița, despre fluxul întrerupt al memoriei dintre părinți și copii</i>	153
8 – <i>Sorin Toma, fost redactor-șef al „Scânteii”, despre nefericirea de a fi trăit acea tinerețe...</i>	166
9 – <i>Ioana Constantin, fiica adoptivă a lui Gheorghe Pintilie, primul director general al Securității, despre schimbarea „iubiților fii ai poporului” în „torționarii neamului românesc”</i>	187

10 – Andrei Lupu, fiul lui Petre Lupu, despre Ceaușescu și ai lui.	205
11 – Copiii lui Grigore Preoteasa, despre catastrofa de pe aeroportul Vnukovo, cum i-a confiscat Ceaușescu soacră-sii țuica de Petrești și cum și-a răsplătit nașul de partid.	220
12 – Maria Manolescu-Chivu, văduva lui Chivu Stoica, despre homosexualitatea lui Ceaușescu.	237
13 – Paul Niculescu-Mizil, despre metamorfoza lui 23 August	257
14 – Dumitru Popescu, zis Popescu-Dumnezeu, despre trei decenii în apropierea lui Ceaușescu.	271
15 – Ion Stănescu, fost șef al Securității, despre „fenomenul Pitești”, consilieri și agenți sovietici pe teritoriul României, birourile Securității din întreprinderi, invazia Cehoslovaciei din 1968 și turiștii străini din decembrie 1989.	295
16 – Generalul (r) Constantin Olteanu, fost secretar al CC cu propaganda și relațiile internaționale în 1989, despre ultimul an al Ceaușeștilor.	329
17 – Ion Stoian, ultimul ministru de Externe comunist, despre inițiativa și parcursul vizitei lui Ceaușescu în Iran din decembrie 1989.	352
 Anexa 1 – Scrisoarea deținutului politic Gheorghe Gheorghiu	369
Anexa 2 – Testamentul lui Ștefan Foriș.	377
Anexa 3 – Stenograma discuției dintre Nicolae Ceaușescu și M.S. Gorbaciov din 4 decembrie 1989.	380
 Bibliografie.	405
Indice de nume.	407

Numit în epocă și Cartierul Roșu ori Cartierul Interzis, Primăverii are o istorie aparte. La începutul veacului al XX-lea, locul se numea Grădina Bordei. Acolo Uzina de Gaze și Electricitate a Capitalei a împărțit parcele funcționarilor săi pentru a-și construi case. Proiectul prevedea locuințe modeste cu parter și etaj și curți de 400 de metri pătrați. Apă curentă, gaz și electricitate s-au introdus după război.

În anii războiului, ilegalității, inclusiv membrii Secretariatului Partidului Comunist din România, și-au închiriat mai multe case conspirative în această parte a Capitalei. După 1944, Primăverii a devenit cartierul demnitarilor comuniști. S-au amenajat infrastructura și peisajul urban, iar în spațiile virane s-au ridicat vile somptuoase. Casele au intrat în administrarea Gospodăriei de Partid, antrepriză creată după model sovietic pentru satisfacerea trebuințelor „celor mai iubiți fii ai poporului”, în moduri inaccesibile cetățeanului obișnuit. Gospodăria de Partid le deservea, repara și echipa cu personal de menaj și servire, precum și cu mobilă, covoare, lenjerie, veselă și decorațiuni interioare. Construcțiile erau repartizate demnitarilor de partid și de stat și unor personalități științifice și culturale cu atribuții politice, „eliberarea” din funcție însemnând și eliberarea casei.

Carte recomandată de

Historia

Parteneri media:

**OBSERVATOR
CULTURAL**

